

OZNÁMENIE KOMISIE

Usmernenia Komisie pre poskytovateľov veľmi veľkých online platforiem a veľmi veľkých internetových vyhľadávačov týkajúce sa zmiernenia systémových rizík pre volebné procesy podľa článku 35 ods. 3 nariadenia (EÚ) 2022/2065

(Text s významom pre EHP)

(C/2024/3014)

1. ÚVOD

1.1. Účel a právny základ

1. Online platformy a internetové vyhľadávače sa stali dôležitými miestami verejnej diskusie a formovania verejnej mienky a správania voličov. Nariadením (EÚ) 2022/2065 (ďalej len „akt o digitálnych službách“) sa poskytovateľom veľmi veľkých online platforiem (VLOP) a veľmi veľkých internetových vyhľadávačov (VLOSE) ⁽¹⁾ ukladá povinnosť vykonávať osobitné posudzovanie rizík a zaviesť odôvodnené, primerané a účinné opatrenia na zmiernenie rizík vrátane „akýchkoľvek skutočných alebo predvídateľných negatívnych účinkov na občiansku diskusiu a volebné procesy“ ⁽²⁾.
2. Podľa článku 35 ods. 3 nariadenia (EÚ) 2022/2065 môže Komisia vydať usmernenia o opatreniach na zmiernenie rizík, ktoré sú poskytovatelia VLOP a VLOSE povinní prijať v súvislosti so špecifickými rizikami. V takýchto usmerneniach sa môžu najmä uvádzať najlepšie postupy a odporúčať možné opatrenia, pričom sa náležite zohľadnia možné dôsledky opatrení na základné práva všetkých zúčastnených strán zakotvené v Charte základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“).
3. Široká škála javov týkajúcich sa online platforiem a internetových vyhľadávačov spôsobuje zvýšené riziko pre integritu volieb. Patrí medzi ne okrem iného šírenie nezákonných nenávisťných prejavov online, hrozby spojené so zahraničnou manipuláciou s informáciami a zahraničným zasahovaním (ďalej len „FIMI“), ako aj širší jav dezinformácií, šírenie (násilného) extrémistického obsahu s cieľom radikalizovať ľudí, ako aj šírenie obsahu vytvoreného prostredníctvom nových technológií, ako je generatívna umelá inteligencia („AI“) ⁽³⁾. Vzhľadom na viaceré voľby, ktoré sú v EÚ naplánované v nadchádzajúcich mesiacoch, vrátane nadchádzajúcich volieb do Európskeho parlamentu v roku 2024, tento dokument obsahuje usmernenia zamerané na podporu poskytovateľov VLOP a VLOSE, aby zabezpečili, že v prípade potreby splnia svoju povinnosť zmierniť špecifické riziká spojené s volebnými procesmi. Toto usmernenie zostáva vo všeobecnosti relevantné aj po uskutočnení týchto volieb.
4. Opatrenia prijaté zo strany VLOP a VLOSE v súlade s nariadením (EÚ) 2022/2065 vrátane všetkých opatrení na zmiernenie negatívnych účinkov na volebné procesy uvedených v týchto usmerneniach by sa mali prijímať s osobitným zreteľom na ochranu základných práv zakotvených v charte vrátane práva na ľudskú dôstojnosť, rešpektovanie súkromného a rodinného života, ochranu osobných údajov, slobody prejavu a práva na informácie vrátane slobody a plurality médií, slobody združovania a slobody podnikania. Poskytovatelia VLOP a VLOSE by mali venovať náležitú pozornosť potenciálnemu vplyvu opatrení na základné práva všetkých zúčastnených strán vrátane zraniteľných skupín s ohľadom na prístupnosť a inklúziu opatrení.

⁽¹⁾ Podľa článku 33 aktu o digitálnych službách sú to poskytovatelia určení Komisiou, ktorých priemerný mesačný počet aktívnych príjemcov ich služieb v Európskej únii (EÚ) sa rovná 45 miliónom alebo je vyšší.

⁽²⁾ Článok 34 ods. 1 písm. c) aktu o digitálnych službách.

⁽³⁾ Umelá inteligencia schopná generovať text, obrázky alebo iné médiá pomocou generatívnych modelov.

5. V týchto usmerneniach sa už zohľadňujú nadchádzajúce povinnosti uložené poskytovateľom VLOP a VLOSE v nariadení (EÚ) 2024/900 o transparentnosti a cieleňí politickej reklamy (ďalej len „nariadenie o politickej reklame“) (⁴), ako aj v pripravovanom nariadení, ktorým sa stanovujú harmonizované pravidlá v oblasti umelej inteligencie (ďalej len „akt o umelej inteligencii“) (⁵), ktoré sú v procese prijímania zákonodarcom EÚ, ako aj dobrovoľné záväzky, ktoré poskytovatelia VLOP a VLOSE prijali v rámci paktu o umelej inteligencii, že budú dodržiavať povinnosti stanovené v akte o umelej inteligencii pred nadobudnutím jeho účinnosti (⁶). Poskytovatelia VLOP a VLOSE sú povinní dodržiavať tieto právne záväzné pravidlá, keď sa začnú uplatňovať, a to v rozsahu, ktorý sa na nich vzťahuje.
6. Poskytovatelia VLOP a VLOSE musia dodržiavať svoje povinnosti podľa nariadenia (EÚ) 2022/2065. Tieto usmernenia by sa mali vnímať v rámci podpory poskytovateľov VLOP a VLOSE pri zabezpečovaní dodržiavania povinnosti podľa článku 35 uvedeného nariadenia vo vzťahu k rizikám pre volebné procesy. Okrem povinnosti zaviesť odôvodnené, primerané a účinné opatrenia na zmiernenie rizík súvisiacich s volebnými procesmi podľa článku 35 nariadenia (EÚ) 2022/2065 musia poskytovatelia VLOP a VLOSE dodržiavať všetky ostatné právne povinnosti uvedené v nariadení (EÚ) 2022/2065, ktoré môžu byť relevantné pre voľby. Patria medzi ne okrem iného články 14 a 17 o obchodných podmienkach a odôvodnení, články 27 a 38 o odporúčacích systémoch, články 36 a 48 o mechanizmoch reakcie na krízu a protokoloch, články 15, 24, 37 a 42 o transparentnosti a nezávislých auditoch, články 26 a 39 o transparentnosti online reklamy a článok 40 o prístupe k údajom a ich kontrole.
7. Systémové riziká pre volebné procesy sa môžu prejavíť aj prostredníctvom posilňovania a potenciálne rýchleho a rozsiahleho šírenia obsahu, ktorý je podľa európskych právnych predpisov alebo právnych predpisov členských štátov nezákonný, napríklad hrozieb, násilného extrémistického a teroristického obsahu, nezákonných nenávislivých prejavov alebo online obťažovania politických kandidátov alebo funkcionárov, novinárov, organizátorov volieb alebo iných osôb zapojených do volebného procesu. Za osobitnú pozornosť stoja články 9, 10, 16 a 22 nariadenia (EÚ) 2022/2065 o nezákonnom obsahu, ktoré sa týkajú príkazov konať proti nezákonnému obsahu a príkazov na poskytnutie informácií, ako aj mechanizmov oznamovania a prijímania opatrení a ustanovenia o dôveryhodných nahlasovateľoch.

1.2. Podnety pre usmernenia a súvisiace politické iniciatívy

8. Tieto usmernenia vychádzajú zo série dialógov o pripravenosti v oblasti integrity volieb, ktoré Komisia v spolupráci s príslušnými vnútroštátnymi orgánmi viedla s viacerými poskytovateľmi VLOP a VLOSE po tom, ako sa koncom augusta 2023 začalo uplatňovať nariadenie (EÚ) 2022/2065 pre prvých 19 určených služieb (⁷). Na účely prípravy konečnej verzie týchto usmernení Komisia zorganizovala prieskumnú konzultáciu (⁸), ktorá bola uverejnená 8. februára 2024 a ukončená 7. marca 2024, ako aj cieleňé konzultácie o návrhu verzie usmernení vo forme výmeny názorov za okrúhlym stolom, a to aj s organizáciami občianskej spoločnosti a poskytovateľmi VLOP a VLOSE. Okrem toho Komisia pri finalizácii usmernení spolupracovala s koordinátormi digitálnych služieb prostredníctvom zasadnutí Európskeho výboru pre digitálne služby.

(⁴) EÚ zavádza nové pravidlá týkajúce sa transparentnosti a cieleňí politickej reklamy (europa.eu).

(⁵) <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-welcomes-political-agreement-artificial-intelligence-act>.

(⁶) <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/ai-pact>.

(⁷) Komisia zorganizovala *ad hoc* stretnutia s poskytovateľmi VLOP a VLOSE v dvojstrannej forme, ako aj za prítomnosti vnútroštátnych orgánov, kde sa konali voľby, s cieľom získať informácie o existujúcich postupoch a *ad hoc* politikách na riešenie rizík súvisiacich s voľbami.

(⁸) Na konzultáciu prišlo 77 odpovedí, ktorých súhrn je k dispozícii v dokumente: Public consultation on draft guidelines for Providers of Very Large Online Platforms (VLOPs) and Very Large Online Search Engines (VLOSEs) on the Mitigation of Systemic Risks for Electoral Processes: A summary and analysis of responses [Verejná konzultácia o návrhu usmernení pre poskytovateľov veľmi veľkých online platforiem (VLOP) a veľmi veľkých internetových vyhľadávačov (VLOSE) týkajúcich sa zmiernenia systémových rizík pre volebné procesy: súhrn a analýza odpovedí].

9. V rozsahu, ktorý je relevantný z hľadiska súladu VLOP a VLOSE s nariadením (EÚ) 2022/2065, sa v usmerneniach zohľadňujú aj viaceré záväzky a opatrenia na obmedzenie šírenia online dezinformácií obsiahnuté v Kódexe postupov proti šíreniu dezinformácií⁽⁹⁾, ktorý je prvým celosvetovým rámcom v digitálnej oblasti vedeným odvetvím a zdrojom najlepších postupov odvetvia na riešenie dezinformácií. Zohľadňuje sa v nich aj práca, ktorú vykonali inštitúcie EÚ a členské štáty v oblasti zahraničnej manipulácie s informáciami a zahraničného zasahovania (FIMI), najmä komplexný rámec, ktorý poskytuje súbor nástrojov EÚ pre oblasť FIMI, a nedávna správa Európskej služby pre vonkajšiu činnosť (ESVČ) o hrozbách FIMI⁽¹⁰⁾ zameraná na reakcie na FIMI v súvislosti s voľbami.
10. Tieto usmernenia dopĺňajú politiky Komisie v oblasti demokracie a slobodných, spravodlivých a odolných volieb vrátane akčného plánu pre európsku demokraciu z roku 2020⁽¹¹⁾, balíka „Demokracia a integrita volieb“, ktorý Komisia predložila v roku 2021⁽¹²⁾, a nedávno balíka opatrení v oblasti obrany demokracie z roku 2023⁽¹³⁾ a práce Európskej siete pre spoluprácu v oblasti volieb⁽¹⁴⁾ na podporu spolupráce medzi vnútroštátnymi volebnými sieťami príslušných orgánov. Balík opatrení v oblasti obrany demokracie obsahuje okrem iného rozsiahle odporúčania členským štátom, vnútroštátnym a európskym politickým stranám, politickým nadáciám a organizáciám, ktoré sa zaoberajú kampaňami, týkajúce sa inkluzívnych a odolných volebných procesov v EÚ a posilnenia európskeho charakteru a účinného priebehu volieb do Európskeho parlamentu⁽¹⁵⁾. Ako sa uvádza v týchto odporúčaníach, Komisia bude podávať správy o priebehu volieb do Európskeho parlamentu. Oznámenie Komisie o obrane demokracie obsahuje aj posúdenie rizík súvisiacich s volebnými procesmi a občianskou diskusiou okrem iného z hľadiska vykonávania akčného plánu pre európsku demokraciu a malo by sa zohľadniť⁽¹⁶⁾.

1.3. Prehľad

11. Štruktúra týchto usmernení je takáto:

- a) v oddiele 1 sa uvádza účel a právny základ, podnety a iné súvisiace politické iniciatívy a štruktúra týchto usmernení;
- b) v oddiele 2 sa stanovuje rozsah pôsobnosti týchto usmernení;
- c) v oddiele 3 sa stanovujú hlavné vecné usmernenia týkajúce sa opatrení na zmiernenie systémových rizík súvisiacich s volebnými procesmi. Konkrétne pododdiely sa týkajú posilnenia vnútorných procesov; opatrení na zmiernenie rizík pre volebné procesy; opatrení na zmiernenie rizík súvisiacich s generatívnou umelou inteligenciou; spolupráce s orgánmi EÚ a vnútroštátnymi orgánmi, nezávislými expertmi a organizáciami občianskej spoločnosti; procesu zavádzania opatrení na zmiernenie rizík počas volieb a po nich; a osobitných usmernení pre voľby do Európskeho parlamentu;
- d) v oddiele 4 sú uvedené ďalšie kroky a závery.

2. ROZSAH PÔSOBNOSTI USMERNENÍ

12. Usmernenia sú určené poskytovateľom VLOP a VLOSE, ktorých služby nesú riziká skutočných alebo predvídateľných negatívnych účinkov na volebné procesy vyplývajúce z návrhu, fungovania a používania týchto služieb v zmysle článku 34 nariadenia (EÚ) 2022/2065. Podľa článku 35 ods. 1 uvedeného nariadenia poskytovatelia VLOP a VLOSE zavedú odôvodnené, primerané a účinné zmierňujúce opatrenia prispôbené konkrétnym zisteným systémovým rizikám.

⁽⁹⁾ <https://disinfocode.eu/introduction-to-the-code/>.

⁽¹⁰⁾ https://www.eeas.europa.eu/eeas/2nd-eeas-report-foreign-information-manipulation-and-interference-threats_en.

⁽¹¹⁾ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/protecting-democracy_sk.

⁽¹²⁾ https://commission.europa.eu/publications/reinforcing-democracy-and-integrity-elections-all-documents_en.

⁽¹³⁾ https://commission.europa.eu/publications/defence-democracy_en.

⁽¹⁴⁾ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship-and-democracy/democracy-and-electoral-rights/european-cooperation-network-elections_en.

⁽¹⁵⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32023H2829>.

⁽¹⁶⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A52023DC0630>.

13. V článku 35 ods. 1 nariadenia (EÚ) 2022/2065 sa uvádza neúplný zoznam zmiernujúcich opatrení, ktoré môžu poskytovatelia VLOP a VLOSE prijať na riešenie systémových rizík, ktoré identifikujú v procese posúdenia rizík a ktoré ich služby a s nimi súvisiace systémy vrátane algoritmických systémov vyvolávajú alebo ktoré vyplývajú z používania ich služieb. V týchto usmerneniach sa tento zoznam ďalej rozpracúva, stanovujú sa v nich najlepšie postupy a odporúčajú sa opatrenia na zmiernenie rizík, ktoré sa týkajú najmä rizík súvisiacich s volebnými procesmi.
14. Opatrenia uvedené v týchto usmerneniach nepredstavujú vyčerpávajúci zoznam odporúčaní pre poskytovateľov VLOP a VLOSE vo všetkých prípadoch. Vhodné opatrenia na zmiernenie rizík závisia od konkrétnej služby a konkrétnych systémových rizík identifikovaných podľa článku 34 nariadenia (EÚ) 2022/2065.
15. Poskytovatelia VLOP a VLOSE by mali tieto usmernenia uplatňovať na volebné procesy v členských štátoch vrátane vnútroštátnych volieb a volieb do Európskeho parlamentu. To by malo zahŕňať opatrenia počas predvolebného, volebného a povolebného obdobia⁽¹⁷⁾. Zmierňujúce opatrenia by sa mali uplatňovať aj v prípade regionálnych a miestnych volieb alebo referend, ak by sa pri posudzovaní rizík dospelo k záveru, že v prípade týchto volebných procesov existujú skutočné alebo predvídateľné negatívne účinky.
16. Tieto usmernenia sa vzťahujú na uplatňovanie článku 35 ods. 1 nariadenia (EÚ) 2022/2065. Podľa článku 35 ods. 2 výbor v spolupráci s Komisiou raz ročne uverejňuje komplexné správy, ktoré budú obsahovať identifikáciu a posúdenie najvýznamnejších a najčastejšie sa opakujúcich systémových rizík, ktoré nahlásili poskytovatelia VLOP alebo VLOSE alebo ktoré boli identifikované prostredníctvom iných informačných zdrojov.
17. V súlade s odôvodnením 103 nariadenia (EÚ) 2022/2065 môžu tieto usmernenia slúžiť aj ako zdroj inšpirácie pre poskytovateľov online platforiem alebo vyhľadávačov, ktorí neboli označení ako VLOP alebo VLOSE a ktorých služby vyvolávajú podobné riziká. Môžu takisto slúžiť ako referencia pre priebežný výskum a analýzu účinnosti opatrení na zmiernenie rizík v reakcii na riziká súvisiace s volebnými procesmi. Ak sa zmierňujúce opatrenia a najlepšie postupy odporúčané v týchto usmerneniach vzťahujú na volebné procesy vo všeobecnosti, poskytovatelia VLOP a VLOSE môžu zvážiť zachovanie zavedených opatrení a postupov, ak je to vhodné, na ochranu verejnej diskusie mimo volebných procesov, s ohľadom na vplyv, ktorý to môže mať na základné práva.

3. OPATRENIA NA ZMIERNENIE RIZÍK ŠPECIFICKÉ PRE VOĽBY

3.1. Posilnenie vnútorných procesov

18. S cieľom prispôsobiť opatrenia na zmiernenie zistených rizík pre volebné procesy by poskytovatelia VLOP a VLOSE mali zvážiť **posilnenie vnútorných procesov** v súlade s článkom 35 ods. 1 písm. f) nariadenia (EÚ) 2022/2065. Opatrenia na zmiernenie rizík by sa mali okrem iného riadiť informáciami o prvkoch, ako sú prítomnosť a činnosť politických subjektov v danej službe, príslušné diskusie na platforme a jej využívanie v súvislosti s voľbami, počet používateľov v členskom štáte, keď sú v ňom vyhlásené konkrétne voľby, a údaje o predchádzajúcich prípadoch týkajúcich sa taktík, techník a postupov manipulácie s informáciami.

⁽¹⁷⁾ Volebný cyklus Rady Európy – voľby (coe.int).

19. Vnútorne procesy by mali identifikovať a sprístupniť príslušné informácie, analýzy a údaje, ktoré umožnia navrhnúť a kalibrovať opatrenia na zmiernenie všetkých skutočných alebo predvídateľných rizík, ktoré by mohli vyplývať z informácií o voľbách, ktoré sa vyhľadávajú, uverejňujú alebo ku ktorým sa pristupuje prostredníctvom služieb poskytovaných prostredníctvom VLOP a VLOSE. Mohlo by to okrem iného zahŕňať informácie o politických stranách alebo kandidátoch, stranických programoch, manifestoch alebo iných politických materiáloch alebo súvisiacich informáciách na účely organizovania podujatí, ako sú demonštrácie alebo zhromaždenia, kampane, získavanie finančných prostriedkov alebo iné súvisiace politické činnosti. Vnútorne procesy na zhromažďovanie a uverejňovanie analýz a údajov, ktoré sú podkladom pre návrh a kalibráciu opatrení na zmiernenie rizík, ktoré zavádzajú poskytovateľa VLOP a VLOSE, zabezpečujú súlad s príslušnými právnymi predpismi o ochrane údajov ⁽¹⁸⁾.
20. Vnútorne procesy by sa mali posilniť s cieľom zabezpečiť, že návrh a kalibrácia zmierňujúcich opatrení sú vhodné vzhľadom na špecifické regionálne, miestne a jazykové súvislosti, v ktorých sa budú používať. Preto sa poskytovatelia VLOP a VLOSE okrem iného vyzývajú, aby zabezpečili, že zozbierané informácie a analýzy o **rizikách špecifických pre miestne súvislosti a informácie špecifické pre členské štáty** na vnútroštátnej, regionálnej a/alebo miestnej úrovni budú bezproblémovo sprístupnené subjektom zodpovedným za návrh a kalibráciu opatrení na zmiernenie rizík.
21. Zároveň sa odporúča, aby poskytovatelia mali primerané zdroje na moderovanie obsahu s miestnymi jazykovými spôsobilosťami a znalosťami vnútroštátnych a/alebo regionálnych súvislostí a špecifik. Komisia takisto odporúča, aby poskytovatelia zabezpečili primerané vnútorné postupy na zohľadnenie **nezávislých analýz** stavu slobody a plurality médií, ako je Monitorovanie plurality médií ⁽¹⁹⁾, znalosti iniciatív a ukazovateľov mediálnej gramotnosti a informácie o existencii priestoru pre organizácie občianskej spoločnosti, ktorý umožňuje účasť na tvorbe politiky a občianskej diskusii. Do úvahy by sa mala brať aj schopnosť všetkých príslušných zmierňujúcich opatrení účinne fungovať v miestnych jazykových a volebných súvislostiach.
22. S cieľom posilniť vnútorné procesy a zdroje v konkrétnych volebných súvislostiach by poskytovatelia VLOP a VLOSE mali zväziť, že pred každým jednotlivým volebným obdobím vytvoria **špecializovaný, jasne identifikovateľný interný tím** (pozri aj oddiel 3.5. „Počas volebného obdobia“). Pridelené zdroje pre tento tím by mali byť primerané rizikám identifikovaným pre dané voľby vrátane personálneho obsadenia osobami s odbornými znalosťami špecifickými pre daný členský štát, ako sú miestne, kontextové a jazykové znalosti. Tím by mal pokrývať všetky relevantné odborné znalosti vrátane oblastí, ako sú moderovanie obsahu, overovanie faktov, narušanie hrozieb, hybridné hrozby, kybernetická bezpečnosť, dezinformácie a FIMI, základné práva a účasť verejnosti, a spolupracovať s príslušnými externými odborníkmi, napríklad s centrami Európskeho strediska pre monitorovanie digitálnych médií (EDMO) a nezávislými organizáciami na overovanie faktov ⁽²⁰⁾.
23. Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE vo svojich obchodných podmienkach určili obdobie, počas ktorého budú zavedené opatrenia a zdroje, ktoré sú špecifické pre zmiernenie rizík pre volebný proces. Určité opatrenia na zmiernenie rizík, ako sú dodatočné vnútorné procesy alebo špecializované tímy, môžu byť potrebné len v určitom volebnom období v závislosti od rizika daného poskytovateľa a špecifik príslušných volieb.
24. Niektoré členské štáty navyše majú podľa vnútroštátnych právnych predpisov stanovené obdobie na volebnú kampaň, zatiaľ čo iné nie. Poskytovatelia VLOP a VLOSE by mali túto skutočnosť zohľadniť. V súlade s poznatkami o očakávanom vývoji hrozieb počas volieb z druhej správy ESVČ o zahraničnej manipulácii s informáciami a zahraničnom zasahovaní (FIMI) ⁽²¹⁾ Komisia odporúča, aby sa v závislosti od posúdenia rizika pre konkrétne voľby a s prihliadnutím na platné volebné postupy zaviedli a fungovali opatrenia na zmiernenie rizika aspoň jeden až šesť mesiacov pred volebným obdobím a pokračovali aspoň jeden mesiac po voľbách.

⁽¹⁸⁾ To zahŕňa nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov).

⁽¹⁹⁾ <https://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/>.

⁽²⁰⁾ Pozri oddiel 3.4 „Spolupráca s vnútroštátnymi orgánmi, nezávislými expertmi a organizáciami občianskej spoločnosti“.

⁽²¹⁾ ESVČ – Druhá správa o hrozbách FIMI – január 2024_0.pdf (europa.eu).

25. V závislosti od konkrétneho kontextu sa zmiernujúce opatrenia zvyčajne zintenzívnia v období pred dátumom konania volieb, pričom sa zohľadnia vnútroštátne pravidlá týkajúce sa volieb, zvýšené riziko hrozieb a potreba poskytnúť presné informácie o postupoch pri hlasovaní.

3.2. Opatrenia na zmiernenie rizík pre volebné procesy

26. Opatrenia na zmiernenie systémových rizík pre volebné procesy by sa mali opierať najmä o odvetvové normy stanovené v Kódexe postupov proti šíreniu dezinformácií a iných príslušných odvetvových kódexoch EÚ, ako je kódex správania týkajúci sa nezákonných nenávistných prejavov na internete, a o existujúce najlepšie postupy, napríklad tie, ktoré zverejňuje internetové fórum EÚ, tie, ktoré sú zdokumentované v obsahovo-agnostickom rámci integrity volieb pre online platformy⁽²²⁾ a v programe integrity volieb Inštitútu pre integritu⁽²³⁾, ako aj o odporúčania občianskej spoločnosti, ako sú odporúčania Únie občianskych slobôd pre Európu a Európskeho partnerstva pre demokraciu⁽²⁴⁾.

3.2.1. Osobitné zmiernujúce opatrenia

27. Opatrenia na zmiernenie systémových rizík pre volebné procesy by mali zahŕňať najmä opatrenia v týchto oblastiach:
- a) **Prístup k oficiálnym informáciám o volebnom procese.** S cieľom zvýšiť volebnú účasť a zabrániť šíreniu mylných informácií, dezinformácií a FIMI o samotnom volebnom procese je najlepším postupom pre poskytovateľov VLOP a VLOSE uľahčiť prístup k oficiálnym informáciám o volebnom procese vrátane informácií o tom, ako a kde voliť, a to na základe oficiálnych informácií od volebných orgánov príslušných členských štátov. Takéto informácie by sa mohli poskytovať napríklad prostredníctvom informačných panelov, bannerov, vyskakovacích okien, zásahov do vyhľadávania, odkazov na webové sídla volebných orgánov, osobitných záložiek s informáciami o voľbách alebo osobitnej časti platformy. Pri navrhovaní a realizácii takýchto zmiernujúcich opatrení Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE zohľadňovali zásady, ako sú inkluzívnosť a prístupnosť.
 - b) **Iniciatívy zamerané na mediálnu gramotnosť.** Najlepším postupom pre poskytovateľov VLOP a VLOSE je spolupracovať na iniciatívach a kampaniach zameraných na mediálnu gramotnosť so zameraním na voľby, realizovať ich, investovať do nich a zapájať sa do nich s cieľom podporiť kritické myslenie a zlepšiť zručnosti používateľov pri rozpoznávaní dezinformácií a manipulačných techník, ktoré súvisia aj s generatívnou umelou inteligenciou. To by sa mohlo dosiahnuť týmito krokmi:
 - i) Spolupráca s **miestnymi organizáciami zameranými na mediálnu gramotnosť**, ako aj s príslušnými združeniami, skupinami a sieťami, finančná podpora, uverejňovanie a integrácia iniciatív a kampaní súvisiacich s voľbami na tejto platforme, a to aj prostredníctvom rozvoja spoločných iniciatív. Miestne organizácie zamerané na mediálnu gramotnosť predstavujú cenný zdroj, pokiaľ ide o znalosť miestneho kontextu a cieľového publika. Komisia odporúča využiť sieť EDMO a jej centrá a expertnú skupinu Komisie pre mediálnu gramotnosť na vyhľadanie príslušných organizácií na úrovni členských štátov.

⁽²²⁾ Demokracia podľa návrhu – Accountable Tech.

⁽²³⁾ Volebný program – Inštitút pre integritu.

⁽²⁴⁾ Akt o digitálnych službách: Nové posúdenia rizík na ochranu občianskej diskusie a volebných procesov liberties.eu.

- ii) Vypracovanie a uplatňovanie **inokulačných opatrení**, ktoré preventívne budujú odolnosť voči možným a očakávaným dezinformačným naratívom a manipulačným technikám prostredníctvom informovania a prípravy používateľov. Takéto opatrenia by mali zohľadňovať špecifický miestny kontext, v ktorom sa vykonávajú, a mali by sa doplniť o ďalšie opatrenia poskytujúce používateľom spoľahlivé informácie. Inokulačné opatrenia môžu mať rôzne formy vrátane napr. gamifikovaných intervencií, ako je účasť na online hrách o vytváraní dezinformácií, ktoré podporujú kritickú reflexiu taktík používaných na ovplyvňovanie ⁽²⁵⁾, videí alebo iných typov obsahu ⁽²⁶⁾, a ak je to možné, mali by sa realizovať v aplikáciách, aby sa podporil ľahký prístup.
- iii) Pri navrhovaní kampaní v oblasti mediálnej gramotnosti sa odporúča, aby poskytovatelia VLOP alebo VLOSE zohľadňovali špecifické naratívy, ako aj taktiky, techniky a postupy, ktoré prispievajú k systémovým rizikám, ktoré sa môžu pravdepodobne vyskytnúť pred voľbami, počas nich a po nich, v súlade s prístupom prispôsobenia zmierňujúcich opatrení **príslušnému vnútroštátnemu kontextu a cieľovým skupinám**.
- c) **Opatrenia s cieľom poskytovať používateľom viac kontextových informácií** o obsahu a účtoch, ktorými sa zaoberajú. Medzi príklady patria:
 - i) **Označovanie overovania faktov**, pokiaľ ide o identifikované dezinformácie a obsah FIMI, ktoré poskytujú nezávislí overovatelia faktov a tímy na overovanie faktov nezávislých mediálnych organizácií. Pokrytie overovania faktov by sa malo rozšíriť na celú EÚ a jej jazyky, okrem iného prostredníctvom posilnenia spolupráce s miestnymi overovateľmi faktov počas volebných období, integrácie a prezentácie obsahu súvisiaceho s voľbami, ako aj využívania mechanizmov na pomoc pri zvyšovaní ich vplyvu na publikum. Označovanie overovania faktov by malo byť prístupné a napísané zrozumiteľným jazykom.
 - ii) **Výzvy a upozornenia**, ktoré používateľov nabádajú, aby si prečítali obsah a pred jeho uverejnením zhodnotili jeho presnosť a zdroj.
 - iii) Jasné, viditeľné a nezavádzajúce **označenia oficiálnych účtov**, ako aj účtov poskytujúcich autoritatívne informácie o volebnom procese, ako sú účty volebných orgánov, vrátane základu, na ktorom sa takéto overovanie vykonáva. Kritériá, ktoré vedú k označeniu účtu ako „oficiálneho“, by mali byť ľahko dostupné a uvedené v ľahko zrozumiteľnom jazyku, aby sa zabránilo tomu, že takéto označenia dodajú dôveryhodnosť účtom vydávajúcim sa za oficiálne účty, napríklad účty volebných orgánov.
 - iv) Jasné, viditeľné a nezavádzajúce **označovanie účtov** kontrolovaných členskými štátmi, tretími krajinami a subjektmi kontrolovanými alebo financovanými subjektmi kontrolovanými tretími krajinami.
 - v) **Nástroje a informácie, ktoré pomôžu používateľom posúdiť dôveryhodnosť** informačných zdrojov, napríklad značky dôveryhodnosti zamerané na integritu zdroja, založené na transparentných metodikách a vypracované nezávislými tretími stranami.
 - vi) **Iné nástroje na posúdenie pôvodu**, histórie úprav, pravosti alebo presnosti digitálneho obsahu. Tie pomáhajú používateľom skontrolovať pravosť alebo identifikovať pôvod či zdroj obsahu súvisiaceho s voľbami.
 - vii) Zavedenie účinných vnútorných opatrení na **boj proti zneužívaniu** ktoréhokoľvek z uvedených postupov a nástrojov, najmä proti zneužívaniu procesu overovania označených účtov a obsahu.

⁽²⁵⁾ Traberg, C. S., Roozenbeek, J. a van der Linden, S. (2022). Psychological Inoculation against Misinformation: Current Evidence and Future Directions (Psychologická inokulácia proti mylným informáciám: súčasné dôkazy a budúce smery). The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 700(1), 136 – 151. <https://doi.org/10.1177/00027162221087936>.

⁽²⁶⁾ Jon Roozenbeek a kol., Psychological inoculation improves resilience against misinformation on social media (Psychologická inokulácia zvyšuje odolnosť voči mylným informáciám v sociálnych médiách). Sci. Adv. 8, eabo6254 (2022). DOI:10.1126/sciadv.abo6254.

- d) **Odporúčacie systémy** môžu zohrávať významnú úlohu pri formovaní informačného prostredia a verejnej mienky, ako sa uvádza v odôvodneniach 70, 84, 88 a 94, ako aj v článku 34 ods. 2 nariadenia (EÚ) 2022/2065. S cieľom zmierniť riziko, ktoré môžu takéto systémy predstavovať vo vzťahu k volebným procesom, by poskytovatelia VLOP a VLOSE mali zvážiť:
- i) zabezpečiť, aby boli odporúčacie systémy navrhnuté a nastavené tak, aby používateľom poskytovali zmysluplný výber a kontrolu nad ich kanálmi s náležitým ohľadom na rozmanitosť a pluralitu médií;
 - ii) zaviesť opatrenia na zníženie významu dezinformácií v súvislosti s voľbami na základe jasných a transparentných metód, napr. pokiaľ ide o klamlivý obsah, ktorý bol overený ako nepravdivý alebo pochádza z účtov, o ktorých sa opakovane zistilo, že šíria dezinformácie;
 - iii) zaviesť opatrenia na obmedzenie šírenia klamlivého, nepravdivého alebo zavádzajúceho obsahu vytvoreného umelou inteligenciou v súvislosti s voľbami prostredníctvom svojich odporúčacích systémov;
 - iv) pravidelne posudzovať výkonnosť a vplyv odporúčacích systémov a riešiť všetky vznikajúce riziká alebo problémy súvisiace s volebnými procesmi, a to aj prostredníctvom aktualizácie a zdokonaľovania politík, postupov a algoritmov;
 - v) zaviesť opatrenia na zabezpečenie transparentnosti v súvislosti s návrhom a fungovaním odporúčacích systémov, najmä pokiaľ ide o údaje a informácie používané pri navrhovaní systémov, ktoré podporujú pluralitu médií a rozmanitosť obsahu, s cieľom uľahčiť kontrolu a výskum tretích strán;
 - vi) spolupracovať s externými stranami pri vykonávaní testovania týchto systémov protistranou a cvičení prostredníctvom červeného tímu týkajúcich sa týchto systémov s cieľom identifikovať potenciálne riziká, ako sú riziká vyplývajúce zo zaujatosti, náchylnosti na manipuláciu alebo posilňovania mylných informácií, dezinformácií, FIMI alebo iného škodlivého obsahu.
- e) **Politická reklama.** Poskytovateľom VLOP a VLOSE sa odporúča, aby sa pripravili na nadobudnutie účinnosti nariadenia (EÚ) 2024/900 o transparentnosti a cílení politickej reklamy (ďalej len „nariadenie o politickej reklame“) a aby venovali osobitnú pozornosť ustanoveniu o nediskriminácii (článok 5 ods. 1), ktoré nadobudne účinnosť 20 dní po uverejnení nariadenia 20. marca 2024 ⁽²⁷⁾. Všetci poskytovatelia online platforiem sú zodpovední za zabezpečenie dodržiavania tohto ustanovenia. V tomto nariadení sa politická reklama vymedzuje ako príprava, umiestňovanie, propagácia, uverejnenie, dodanie alebo šírenie posolstiev politickými subjektmi, pre politické subjekty alebo v ich mene, pokiaľ nemajú čisto súkromnú alebo čisto komerčnú povahu; alebo ktoré môžu ovplyvniť a sú navrhnuté tak, aby ovplyvnili správanie pri hlasovaní alebo výsledok volieb, referenda alebo legislatívny či regulačný proces na úrovni EÚ alebo na vnútroštátnej, regionálnej či miestnej úrovni. Poskytovatelia VLOP a VLOSE sa nabádajú, aby pri uplatňovaní týchto usmernení zohľadnili vymedzenie pojmov uvedené v nariadení. Ak poskytovateľ VLOP alebo VLOSE ponúka možnosť umiestniť vo svojej službe politickú reklamu, Komisia odporúča, aby pri plnení povinností stanovených v článku 26 nariadenia (EÚ) 2022/2065 a v súlade s pripravovaným nariadením o transparentnosti a cílení politickej reklamy boli tieto reklamy **označené jasným, zreteľným a jednoznačným spôsobom** a v reálnom čase, aby používatelia pochopili, že zobrazený obsah obsahuje politickú reklamu. Okrem toho by použité označenia mali zostať zachované aj pri uverejňovaní používateľmi na tej istej platforme. Komisia takisto odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE zosúlادili svoje politiky s nariadením o politickej reklame pred nadobudnutím jeho účinnosti, čím sa dopĺňajú právne povinnosti vyplývajúce z článkov 26 a 39 nariadenia (EÚ) 2022/2065, a to najmä v týchto oblastiach:

⁽²⁷⁾ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=OJ:L_202400900&pk_campaign=todays_OJ&pk_source=EURLEX&pk_medium=X&pk_keyword=trasparency_of_political_advertising&pk_content=regulation&pk_cid=EURLEX_todaysOJ. Článok 3 a článok 5 ods. 1 sa začnú uplatňovať v deň nadobudnutia účinnosti 9. apríla 2024. Zvyšok nariadenia sa začne uplatňovať 9. októbra 2025.

- i) Poskytnúť používateľom **informácie** o politickej reklame, ktorú vidia, ako je **identita sponzora** a prípadne subjekt, ktorý sponzora kontroluje; obdobie, počas ktorého má byť politické reklamné oznámenie uverejnené, dodané alebo šírené; **súhrnné sumy a súhrnná hodnota** iných výhod, ktoré získali poskytovatelia služieb politickej reklamy; ako aj zmysluplné informácie o hlavných parametroch použitých na určenie príjemcu, ktorému sa reklama predkladá.
 - ii) Udržiavať verejne prístupný **archív politických reklám** s možnosťou vyhľadávania, aktualizovaný čo najbližšie k reálnemu času. Zahŕňa minimálne celkový počet príjemcov služby, ktorých reklama oslovila, a prípadne súhrnné čísla rozčlenené podľa členských štátov pre skupinu alebo skupiny príjemcov, na ktoré bola reklama konkrétne zameraná, ako sa ukladá v článku 39 nariadenia (EÚ) 2022/2065, a môže zahŕňať aj napr. súhrnné sumy a súhrnnú hodnotu iných výhod, ktoré poskytovatelia získali, počet zobrazení a geografické oblasti, v ktorých bola reklama prezentovaná.
 - iii) Ak vo svojich službách nepovoľujú politickú reklamu, musia mať zavedené účinné **systémy overovania** a prijať potrebné opatrenia na zabezpečenie náležitého presadzovania tohto rozhodnutia.
 - iv) Zabezpečiť, aby boli zavedené primerané politiky a systémy na **zabránenie zneužívania reklamných systémov** na šírenie zavádzajúcich informácií, dezinformácií a FIMI v súvislosti s volebnými procesmi vrátane klamlivého obsahu vytvoreného generatívnou umelou inteligenciou.
- f) **Influenceri** môžu mať významný vplyv na volebné rozhodnutia prijímateľov služby, keďže sa čoraz viac podieľajú na uľahčovaní politickej diskusie online. V tejto súvislosti a v záujme zvýšenia transparentnosti by poskytovatelia VLOP a VLOSE mali:
- i) Poskytnúť funkciu, ktorá umožní influencerom deklarovať, či obsah, ktorý poskytujú, je politickou reklamou alebo ju obsahuje, vrátane identity sponzora a prípadne subjektu, ktorý sponzora v konečnom dôsledku kontroluje; obdobie, počas ktorého má byť politické reklamné oznámenie uverejnené, dodané alebo šírené; súhrnné sumy a súhrnná hodnota iných výhod, ktoré získali poskytovatelia služieb politickej reklamy; obdobie zobrazenia, ako aj zmysluplné informácie o hlavných parametroch použitých na určenie príjemcu, ktorému sa reklama predkladá.
 - ii) Zabezpečiť, aby ostatní príjemcovia služby mohli jasným, zreteľným a jednoznačným spôsobom a v reálnom čase identifikovať, a to aj prostredníctvom výrazného označenia, že poskytnutý obsah je politickou reklamou alebo ju obsahuje, ako sa uvádza vo vyhlásení influencera.
- g) **Demonetizácia dezinformačného obsahu.** Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE mali zavedené ciele politiky a systémy na zabezpečenie toho, aby umiestňovanie reklamy neposkytovalo finančné stimuly na šírenie dezinformácií a FIMI v súvislosti s volebnými procesmi a nenávisťného, (násilného) extrémistického alebo radikalizujúceho obsahu, ktorý môže ovplyvniť jednotlivcov pri ich rozhodovaní vo voľbách.
- h) **Integrita služieb.** Poskytovatelia VLOP a VLOSE by mali zaviesť vhodné postupy na zabezpečenie včasného a účinného odhalenia a prerušenia manipulácie so službou, ak ju identifikovali ako relevantné systémové riziko, pričom by mali zohľadniť najlepšie dostupné dôkazy. Do svojich obchodných podmienok môžu napríklad zahrnúť osobitné pravidlá proti vytváraniu neautentických účtov alebo botnetov (ktoré môžu zahŕňať automatizované, čiastočne automatizované alebo neautomatizované účty) alebo podvodnému používaniu služby.
- i) Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE vypracovali a presadzovali svoje pravidlá, ktoré zabránia klamaniu prostredníctvom vydávania sa za kandidátov, nasadzovaniu klamlivých manipulovaných médií, používaniu falošných záväzkov, netransparentných platených posolstiev alebo netransparentnej propagácii zo strany influencerov, ako aj koordinácii neautentickej tvorby obsahu alebo správania.
 - ii) Komisia odporúča spoluprácu medzi príslušnými tímami rôznych poskytovateľov VLOP a VLOSE s cieľom identifikovať spoločné hrozby a bojovať proti multiplatformovým dezinformačným kampaniam, aktivitám FIMI alebo nenávisťným, (násilným) extrémistickým alebo radikalizujúcim aktivitám, ktoré môžu ovplyvniť jednotlivcov pri ich rozhodovaní vo voľbách a migrácii škodlivých subjektov (pozri oddiel 3.4 o spolupráci s vnútroštátnymi orgánmi, nezávislými expertmi a organizáciami občianskej spoločnosti).

28. Vzhľadom na vyvíjajúcu sa povahu chápania systémových rizík pre volebné procesy by mali byť zmierňujúce opatrenia viazané na dôslednú a kritickú analýzu, testovanie a preskúmanie ich zamýšľaného a potenciálne nezamýšľaného vplyvu. Samotné účinné zmierňujúce opatrenia by mali vychádzať z najlepších dostupných informácií a vedeckých poznatkov. Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE aktívne navrhovali, vyhodnocovali a optimalizovali koncepčne platné výkonnostné metriky účinnosti zmierňujúcich opatrení, napríklad prostredníctvom A/B testovania výberu funkcií a dizajnu. Tieto výkonnostné metriky by sa mali analyzovať ako súčasť rámca riadenia rizík poskytovateľov a mali by sa stanoviť na meranie úspešnosti príslušných zmierňujúcich opatrení počas konkrétnych volieb. Tieto metriky by mali byť SMART (konkrétne, merateľné, dosiahnuteľné, realistické a časovo ohraničené) a mali by byť kvalitatívne aj kvantitatívne.

3.2.2. Kontrola, výskum a prístup k údajom tretími stranami

29. **Kontrola a výskum** zmierňujúcich opatrení **tretími stranami** sú dôležité, aby pomohli poskytovateľom VLOP a VLOSE zabezpečiť, že opatrenia, ktoré zavádzajú, sú účinné a rešpektujú základné práva, ako aj demokratické zásady. Stabilný a spoľahlivý prístup k údajom na účely kontroly tretími stranami je počas volebných období mimoriadne dôležitý na zabezpečenie transparentnosti, predbežných poznatkov a na príspevok k ďalšiemu rozvoju opatrení na zmiernenie rizík v súvislosti s voľbami. Komisia okrem ich právnych povinností vyplývajúcich z článku 40 nariadenia (EÚ) 2022/2065 () odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE poskytovali príslušným zainteresovaným tretím stranám voľný prístup k údajom na štúdium rizík súvisiacich s volebnými procesmi v prípade potreby aj k údajom, ktoré nie sú dostupné na rozhraní VLOP a VLOSE. Vo všeobecnosti sa odporúčajú činnosti spolupráce *ad hoc* s cieľom navrhnuť a v prípade potreby rýchlo upraviť ich opatrenia na zmiernenie rizík v súvislosti s volebnými procesmi. Podľa zdokumentovaného najlepšieho postupu () by sa mohli zväziť rôzne opatrenia na zapojenie sa do takýchto činností s tretími stranami.
30. Okrem nástrojov a iných politík prístupu zavedených s cieľom dosiahnuť súlad s článkom 40 ods. 12 nariadenia (EÚ) 2022/2065 môžu tieto opatrenia zahŕňať dodatočné nástroje alebo funkcie prispôbené na mieru vrátane nástrojov potrebných na štúdium a kontrolu modelov umelej inteligencie, vizuálnych informačných panelov, pridávania ďalších dátových bodov do existujúcich nástrojov alebo poskytovania špecifických súborov údajov. Prístup k takýmto nástrojom alebo funkciám by sa mohol rozšíriť na širší okruh tretích strán, okrem oprávnených výskumných pracovníkov podľa článku 40 nariadenia (EÚ) 2022/2065.
31. V oblasti politickej reklamy Komisia odporúča, aby príslušní poskytovatelia VLOP a VLOSE zabezpečili, aby nástroje a aplikačné programovacie rozhrania (API) umožňujúce výskum ich archívov politickej reklamy ⁽²⁸⁾ boli vhodné na daný účel a umožňovali zmysluplný výskum dezinformácií, kampaní FIMI a nenávisťného, (násilného) extrémistického alebo radikalizujúceho obsahu, ktorý sa šíri s cieľom ovplyvniť jednotlivcov pri ich volebnom rozhodovaní počas volieb vrátane volieb do Európskeho parlamentu, v súlade s požiadavkami práva Únie vrátane ochrany osobných údajov. To by malo zahŕňať súbor minimálnych funkcií a kritérií vyhľadávania, ktoré umožnia používateľom a výskumným pracovníkom vykonávať prispôbené vyhľadávanie údajov v čase čo najbližšom k reálnemu času počas volebného obdobia (napr. vyhľadávanie podľa inzerenta alebo kandidáta, volieb, geografickej oblasti alebo krajiny, jazyka).
32. Okrem správ uvedených v článku 42 ods. 4 nariadenia (EÚ) 2022/2065 Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE boli pre verejnosť čo **najtransparentnejší**, pokiaľ ide o návrh, fungovanie a vykonávanie zmierňujúcich opatrení súvisiacich s volebnými procesmi, aby sa umožnila verejná kontrola, ktorá môže následne ovplyvniť návrh účinných zmierňujúcich opatrení. Počas volebných období je obzvlášť dôležité, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE preukázali, že rozhodnutia o moderovaní obsahu neovplyvňujú rovnosť kandidátov ani neprimerane nevýhodujú či nepodporujú hlasy zastupujúce určité (polarizované) názory.

⁽²⁸⁾ Pozri odporúčanie v oddiele 3.2.1 písm. e) pre poskytovateľov VLOP a VLOSE, aby zosúladiли svoje politiky s nariadením o politickej reklame pred jeho nadobudnutím účinnosti.

3.2.3. Základné práva

33. Opatrenia na zmiernenie rizík prijaté v súlade s článkom 35 nariadenia (EÚ) 2022/2065 by sa mali prijímať s náležitým ohľadom na ochranu **základných práv** zakotvených v Charte základných práv Európskej únie, najmä práva na slobodu prejavu a informácií vrátane slobody a plurality médií. V súlade s odôvodnením 47 uvedeného nariadenia by poskytovatelia VLOP a VLOSE mali náležite zohľadňovať príslušné medzinárodné normy v oblasti ľudských práv, ako sú hlavné zásady OSN v oblasti podnikania a ľudských práv (UNGP). Pri navrhovaní a presadzovaní zmierňujúcich opatrení sa môžu zohľadniť aj príslušné nezávislé správy ⁽²⁹⁾.
34. Pri zmiernovaní systémových rizík pre integritu volieb Komisia odporúča, aby sa venovala náležitá pozornosť aj vplyvu opatrení na boj proti nezákonnému obsahu, ako je verejné podnecovanie k násiliu a nenávisti, a to v rozsahu, v akom takýto nezákonný obsah môže potlačiť alebo umlčať hlasy v demokratickej diskusii, najmä hlasy zastupujúce zraniteľné skupiny alebo menšiny. Napríklad formy rasizmu alebo genderované dezinformácie a rodovo motivované násilie na internete, a to aj v kontexte násilnej extrémistickej alebo teroristickej ideológie alebo FIMI zameraných na komunitu LGBTIQ+ osôb ⁽³⁰⁾, môžu narušiť otvorený demokratický dialóg a diskusiu a ďalej zvyšovať sociálne rozdelenie a polarizáciu. V tomto ohľade sa pri zvažovaní vhodných opatrení možno inšpirovať kódexom správania týkajúcim sa nezákonných nenávistných prejavov na internete.
35. Okrem zapojenia príslušných subjektov počas posudzovania rizík, ako sa uvádza v odôvodnení 90 nariadenia (EÚ) 2022/2065, Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE sprístupnili posúdenia vplyvu na základné práva vykonané v rámci posudzovania rizík organizáciám občianskej spoločnosti, najmä organizáciám občianskej spoločnosti, s ktorými sa v tomto procese konzultovalo, hneď po ich uzavretí, t. j. prípadne skôr, ako sa vyžaduje podľa článku 42 ods. 4 uvedeného nariadenia. To by mohlo poskytnúť priestor na konštruktívny otvorený dialóg o možných osvedčených postupoch a potenciálnych zlepšeniach.

3.3. Opatrenia na zmiernenie rizík súvisiacich s generatívnou umelou inteligenciou

36. Nedávny technologický rozvoj v oblasti generatívnej umelej inteligencie umožnil vytvoriť a široko používať systémy umelej inteligencie schopné generovať text, obrázky, videá alebo iný syntetický obsah. Hoci takýto vývoj môže priniesť mnoho nových príležitostí, v kontexte volieb môže viesť k špecifickým systémovým rizikám. Generatívnu umelú inteligenciu možno konkrétne zneužiť na zavádzanie voličov alebo manipuláciu volebných procesov vytváraním a šírením neautentického, neobjektívneho, zavádzajúceho syntetického obsahu (vrátane textu, zvuku, statických snímok a videa) týkajúceho sa politických subjektov, nepravdivého zobrazovania udalostí, volebných prieskumov, súvislostí alebo naratívov. Systémy generatívnej umelej inteligencie môžu takisto vytvárať nesprávne, nesúvislé alebo vymyslené informácie, tzv. halucinácie, ktoré skresľujú realitu a ktoré môžu potenciálne zavádzať voličov.
37. Podľa článku 35 ods. 1 nariadenia (EÚ) 2022/2065 by poskytovatelia VLOP a VLOSE mali posúdiť systémové riziká v súvislosti s voľbami, ako sú uvedené vyššie v texte, a zaviesť odôvodnené, primerané a účinné opatrenia na zmiernenie rizík prispôbené rizikám súvisiacim s tvorbou aj šírením obsahu vytvoreného generatívnou umelou inteligenciou v závislosti od povahy ich služby. Najlepšie postupy, ktoré môžu byť podkladom pre príslušné opatrenia na zmiernenie rizík, možno už teraz čerpať z aktu o umelej inteligencii a paktu o umelej inteligencii. V tejto súvislosti sú obzvlášť dôležité povinnosti, ktoré sa v akte o umelej inteligencii stanovujú pre poskytovateľov modelov umelej inteligencie na všeobecné účely vrátane generatívnej umelej inteligencie, požiadavky na označovanie vysoko falošného obsahu (deepfake) a pre poskytovateľov systémov generatívnej umelej inteligencie, aby používali moderné technické riešenia na zabezpečenie toho, aby bol obsah vytvorený pomocou generatívnej

⁽²⁹⁾ Príkladom je politický dokument organizácií Access Now a European Center for Not-for-Profit Law (Európske centrum pre neziskové právo) Towards meaningful fundamental rights impact assessments under the DSA (Smerom k zmysluplnému posudzovaniu vplyvu na základné práva podľa aktu o digitálnych službách), Danish Institute for Human Rights, Guidance on Human Rights Impact Assessment of Digital Activities (Usmernenia k posudzovaniu vplyvu digitálnych činností na ľudské práva), Julian Jaurisch, Josefine Bahro, Asha Allen, Claire Pershan a Katarzyna Szymielewicz, DSA risk mitigation: Current Practices, ideas and open questions (Zmierňovanie rizík aktu o digitálnych službách: súčasné postupy, nápady a otvorené otázky).

⁽³⁰⁾ FIMI zamerané na LGBTIQ+ osoby: Dobré informovaná analýza na ochranu ľudských práv a rozmanitosti | EŠVČ (europa.eu).

umelej inteligencie označený v strojovo čitateľnom formáte a ako taký zistiteľný, čo umožní jeho odhalenie poskytovateľmi VLOP a VLOSE. Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE zosúladiť svoje politiky s aktom o umelej inteligencii ešte pred začatím jeho uplatňovania v súlade s paktom o umelej inteligencii.

38. Poskytovatelia VLOP a VLOSE by mali uplatňovať zmierňujúce opatrenia spojené s generatívnou umelou inteligenciou v rozsahu, v akom sú technicky uskutočniteľné, s osobitným zreteľom na vplyv takýchto opatrení na základné práva chránené chartou. Komisia takisto odporúča medziodvetvovú spoluprácu s cieľom ďalej rozvíjať účinné zmierňujúce opatrenia pre generatívnu umelú inteligenciu v kontexte kódexov postupov pre modely umelej inteligencie na všeobecné účely a transparentnosť obsahu generovaného umelou inteligenciou, ktoré sa majú vypracovať podľa aktu o umelej inteligencii.
39. V nadväznosti na identifikované konkrétne skutočné alebo predvídateľné riziká pre volebné procesy Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE, ktorých služby sa môžu využívať na vytváranie klamlivého, neobjektívneho, nepravdivého alebo zavádzajúceho obsahu vytvoreného generatívnou umelou inteligenciou, zaviedli v rozsahu, v akom je to technicky možné, a podľa súčasného stavu techniky tieto opatrenia na zmiernenie rizík:
- a) zabezpečiť, aby obsah vytvorený generatívnou umelou inteligenciou a iné typy syntetických a manipulovaných médií bolo možné odhaliť – najmä použitím dostatočne spoľahlivých, interoperabilných, účinných a robustných techník a metód, ako sú **vodoznaky**, identifikácie metadát, kryptografické metódy na preukázanie pôvodu a pravosti obsahu, metódy protokolovania, odtlačky prstov alebo iné techniky, podľa potreby s prihliadnutím na existujúce normy. To je obzvlášť dôležité pre akýkoľvek obsah vytvorený generatívnou umelou inteligenciou týkajúci sa kandidátov, politikov alebo politických strán. Vodoznaky a metadáta sa môžu použiť aj na obsah, ktorý je založený na pôvodne autentických záberoch (ako sú videá, obrázky alebo zvuky), ktoré boli následne zmenené pomocou generatívnej umelej inteligencie;
 - b) vynaložiť úsilie na zabezpečenie toho, aby **informácie** generované systémami umelej inteligencie v súvislosti s voľbami boli v **čo najväčšej miere založené na spoľahlivých zdrojoch**, ako sú oficiálne informácie od príslušných volebných orgánov, a aby všetky citácie alebo odkazy systému na externé zdroje boli presné a neskresľovali citovaný obsah, čím sa obmedzia účinky „halucinácií“;
 - c) upozorniť používateľov na potenciálne chyby v obsahu vytvorenom systémami generatívnej umelej inteligencie a navrhnúť im, aby **sa obrátili na autoritatívne zdroje** s cieľom overiť pravdivosť takýchto informácií, ako aj zaviesť ochranné opatrenia, aby sa zabránilo vytváraniu nepravdivého obsahu, ktorý môže mať silný potenciál ovplyvniť správanie používateľov;
 - d) pred zverejnením systémov generatívnej umelej inteligencie uskutočniť a zdokumentovať **bezpečnostné cvičenia** a testovanie s osobitným dôrazom na volebné procesy, a to s internými tímami aj externými odborníkmi, a dodržiavať pri tom postupné uvoľňovanie s cieľom lepšie kontrolovať nezamýšľané dôsledky;
 - e) stanoviť vhodné výkonnostné metriky vrátane metrík bezpečnosti a vecnej správnosti odpovedí na otázky týkajúce sa volebného obsahu a priebežne **monitorovať výkonnosť systémov generatívnej umelej inteligencie** a v prípade potreby prijať vhodné opatrenia;
 - f) integrovať do systémov generatívnej umelej inteligencie záruky, ktoré zvyšujú ich **bezpečnosť**, ako sú klasifikátory podnetov, moderovanie obsahu a iné filtre, s cieľom odhaliť podnety a zabrániť podnetom, ktoré sú v rozpore s podmienkami poskytovania služieb poskytovateľa VLOP alebo VLOSE týkajúcimi sa volebných procesov; prijať ďalšie vhodné opatrenia, ktorých cieľom je zabrániť zneužitiu systému generatívnej umelej inteligencie na nezákonné, manipulatívne a dezinformačné účely v súvislosti s volebnými procesmi;
 - g) v prípade textového obsahu najmä uvádzať, ak je to možné, vo vygenerovaných výstupoch **konkrétne zdroje informácií použitých** ako vstupné údaje alebo poskytnúť iné prostriedky, ktoré umožnia používateľom overiť spoľahlivosť a ďalej kontextualizovať informácie.
40. V nadväznosti na identifikované konkrétne skutočné alebo predvídateľné riziká pre volebné procesy Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE, ktorých služby sa môžu využívať na šírenie klamlivého, nepravdivého alebo zavádzajúceho obsahu vytvoreného generatívnou umelou inteligenciou, zväzili v rozsahu, v akom je to technicky možné podľa súčasného stavu techniky, tieto opatrenia na zmiernenie rizík:

- a) Upraviť svoje **obchodné podmienky** a zabezpečiť ich dodržiavanie, aby sa výrazne znížil dosah a vplyv obsahu vytvoreného generatívnou umelou inteligenciou, ktorý zobrazuje dezinformácie alebo mylné informácie o volebnom procese, napr. o volebných nezrovnalostiach.
 - i) Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE poskytovali verejnosti jasné informácie o tom, aké vnútorné procesy a zmierňujúce opatrenia, ako sú označovanie, značenie, zhoršenie pozície alebo odstránenie, sú zavedené na presadzovanie týchto politík;
 - ii) Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE spolupracovali a vymieňali si informácie o takomto klamlivom obsahu s overovateľmi faktov s cieľom zabezpečiť, aby sa minimalizovalo riziko rozšírenia na iných platformách.
 - b) **Zreteľne označiť** alebo inak odlišiť pomocou výrazného označenia syntetické alebo manipulované obrázky, zvukové záznamy alebo videá, ktoré sa výrazne podobajú existujúcim osobám, predmetom, miestam, subjektom, udalostiam alebo zobrazujú udalosti, ktoré sa nestali, ako skutočné alebo ich skresľujú a falošne pôsobia na osobu ako autentické alebo pravdivé (t. j. **deepfakes**).
 - i) Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE poskytovali používateľom štandardné a ľahko použiteľné rozhrania a nástroje na pridávanie označení k obsahu generovanému umelou inteligenciou.
 - ii) Pri označovaní obsahu vytvoreného generatívnou umelou inteligenciou Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE používali účinné označenia, ktoré by používatelia ľahko rozpoznali, pričom by zohľadnili také aspekty, ako je grafika, umiestnenie a čas, pričom by vychádzali z vedeckého výskumu o účinnosti označení⁽³¹⁾. Poskytovatelia VLOP a VLOSE by takisto mali pred vydaním otestovať účinnosť takýchto označení a na základe spätnej väzby a skúseností ich prispôbiť a zlepšiť.
 - iii) Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE zabezpečili, že označený obsah vytvorený generatívnou umelou inteligenciou si zachová svoje označenie, keď ho uverejňujú iní používatelia platformy.
 - c) Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE prispôsobili svoje reklamné systémy, napríklad tým, že poskytnú inzerentom možnosť jasne označiť obsah vytvorený pomocou **generatívnej umelej inteligencie v reklamách** alebo propagované príspevky a vo svojich reklamných pravidlách požadovať, aby sa toto označenie použilo, ak reklama obsahuje obsah vytvorený generatívnou umelou inteligenciou.
 - d) Na presadzovanie týchto politík by poskytovatelia VLOP a VLOSE mali prispôsobiť svoje **procesy moderovania obsahu a algoritmické systémy** tak, aby bolo možné odhaliť obsah vytvorený alebo zmanipulovaný umelou inteligenciou prostredníctvom vodoznakov, identifikácií metadát, kryptografických metód na preukázanie pôvodu a pravosti obsahu, metód zaznamenávania, odtlačkov prstov alebo iných techník.
 - i) V tejto súvislosti by poskytovatelia VLOP a VLOSE mali spolupracovať s poskytovateľmi systémov generatívnej umelej inteligencie a dodržiavať popredné moderné opatrenia na zabezpečenie spoľahlivého a účinného odhaľovania takýchto vodoznakov, identifikácií metadát, kryptografických metód na preukázanie pôvodu a pravosti obsahu, metód zaznamenávania, odtlačkov prstov alebo iných techník; odporúča sa im takisto podporovať nové technologické inovácie na zlepšenie účinnosti a interoperability takýchto nástrojov.
 - e) **Opatrenia mediálnej gramotnosti** uvedené v oddiele 2 by sa mali zamerať aj na systémy generatívnej umelej inteligencie, napríklad na vysvetlenie fungovania tejto technológie a možností jej zneužitia.
41. Podľa článku 35 ods. 1 nariadenia (EÚ) 2022/2065, keď sa poskytovatelia VLOP a VLOSE zaoberajú legálnymi, ale škodlivými formami obsahu vytvoreného generatívnou umelou inteligenciou, ktorý môže ovplyvniť správanie voličov, mali by osobitne zvážiť vplyv, ktorý môžu mať ich politiky a opatrenia na základné práva, najmä na slobodu prejavu vrátane politického prejavu, paródie a satiry. Takéto posúdenie vplyvu na základné práva sa vyžaduje najmä pri vypracúvaní politík týkajúcich sa toho, aký typ zavádzajúceho obsahu vytvoreného generatívnou umelou inteligenciou poskytovateľ VLOP alebo VLOSE vo svojej službe nepovolí a odstráni z nej.

⁽³¹⁾ Pozri napríklad Tom Dobber, Sanne Kruikemeier, Fabio Votta, Natali Helberger a Ellen P. Goodman (2023), The effect of traffic light veracity labels on perceptions of political advertising source and message credibility on social media (Vplyv označenia pravdivosti formou semaforu na vnímanie dôveryhodnosti zdroja politickej reklamy a posolstiev v sociálnych médiách), Journal of Information Technology & Politics.

42. Keďže obsah generovaný umelou inteligenciou nesie so sebou špecifické riziká, mal by podliehať zvýšenej kontrole, a to aj prostredníctvom vývoja *ad hoc* nástrojov a technológií, napr. na vykonávanie výskumu zameraného na identifikáciu a pochopenie špecifických rizík súvisiacich s volebnými procesmi. Poskytovatelia VLOP a VLOSE sa vyzývajú, aby zvážili vytvorenie špecializovaných nástrojov pre výskumných pracovníkov na získanie prístupu k obsahu generovanému umelou inteligenciou a na jeho špecifickú identifikáciu a analýzu.

3.4. Spolupráca s vnútroštátnymi orgánmi, nezávislými expertmi a organizáciami občianskej spoločnosti

43. Prispieť k ochrane integrity konkrétnych volieb nie je možné bez znalosti špecifických vnútroštátnych, právnych, spoločenských a politických súvislostí, ako aj bez včasnej reakcie na vývoj v reálnom čase, ktorý ovplyvňuje riziká vyvolané službami VLOP alebo VLOSE. Postupy a organizačné štruktúry volieb sa v jednotlivých členských štátoch a dokonca aj v jednotlivých voľbách líšia. Poskytovatelia služieb VLOP a VLOSE by mali poznať platnú vnútroštátnu štruktúru riadenia volieb pre dané voľby a úlohu rôznych orgánov. Získaním dobrých znalostí o špecifických vnútroštátnych postupoch, ako je vymedzenie období volebnej kampane, načasovanie oficiálneho určenia volebných kandidátov a obdobia volebného moratória, môžu poskytovatelia VLOP a VLOSE navrhnúť opatrenia na zmiernenie rizík s prihliadnutím na špecifické aspekty príslušného členského štátu.
44. Na tento účel Komisia odporúča, aby si poskytovatelia VLOP a VLOSE pravidelne a v prípade potreby naliehavo vymieňali informácie s príslušnými vnútroštátnymi a európskymi orgánmi a mali pre ne kontaktné miesta, pričom by zapojili koordinátora digitálnych služieb svojho členského štátu a v prípade potreby aj príslušné regionálne a miestne orgány s cieľom uľahčiť výmenu informácií, ako aj Komisiu, ak je to vhodné.
45. Cieľom takýchto interakcií medzi poskytovateľmi VLOP a VLOSE a príslušnými vnútroštátnymi orgánmi by mala byť len výmena informácií, ktoré môžu byť podkladom pre posudzovanie rizík a zmiernujúce opatrenia vo volebných procesoch alebo môžu byť podkladom pre opatrenia vnútroštátnych orgánov, ktoré sú v ich právomoci, na ochranu integrity volebných procesov. Príslušné vnútroštátne orgány môžu napríklad poskytovať poskytovateľom VLOP a VLOSE oficiálne informácie o volebnom procese, ktoré môžu byť začlenené do ich služieb, a ak je to možné a vhodné, poskytovať im informácie o možných rizikách pre volebný proces, ktoré môžu byť podkladom pre zmiernujúce opatrenia, ktoré poskytovatelia VLOP a VLOSE zavádzajú. Na druhej strane informácie o rizikách, ktoré poskytovatelia VLOP a VLOSE zmiernujú v rámci svojich služieb, môžu byť relevantné pre prácu príslušných vnútroštátnych orgánov pri ochrane integrity volebných procesov. V rozsahu, v akom takéto interakcie nepatria do pôsobnosti povinností informovať o transparentnosti podľa nariadenia (EÚ) 2022/2065, Komisia odporúča, aby vnútroštátne orgány a poskytovatelia VLOP a VLOSE o nich transparentne informovali, napríklad vo verejných dokumentoch, v ktorých vnútroštátne orgány hodnotia volebný proces, alebo v správach o transparentnosti, ktoré vyplývajú z nariadenia (EÚ) 2022/2065.
46. Koordinátori digitálnych služieb určených podľa nariadenia (EÚ) 2022/2065 v každom členskom štáte môžu slúžiť ako kontaktné miesta pre poskytovateľov VLOP alebo VLOSE, ak nie je jasné, ktorý vnútroštátny orgán je príslušný pre otázky súvisiace so zmiernovaním rizík vo volebných procesoch. Keďže koordinátori digitálnych služieb fungujú ako jednotné kontaktné miesto v súvislosti so všetkými záležitosťami týkajúcimi sa uplatňovania nariadenia (EÚ) 2022/2065 v členskom štáte, Komisia odporúča, aby sa koordinátori digitálnych služieb podieľali na výmene informácií medzi poskytovateľmi VLOP a VLOSE a príslušnými vnútroštátnymi orgánmi v oblasti volebného procesu. Okrem toho Komisia členským štátom odporučila, aby posilnili svoje vnútroštátne volebné siete⁽³²⁾ a uľahčili spoluprácu s príslušnými zainteresovanými stranami⁽³³⁾. Tieto vnútroštátne volebné siete môžu byť aj relevantným kontaktným miestom pre poskytovateľov VLOP a VLOSE.

⁽³²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32018H0234>.

⁽³³⁾ Odporúčanie Komisie (EÚ) 2023/2829 z 12. decembra 2023 týkajúce sa inkluzívnych a odolných volebných procesov v Únii a posilnenia európskeho charakteru a účinného priebehu volieb do Európskeho parlamentu.

47. Okrem spolupráce s vnútroštátnymi orgánmi sa poskytovateľom VLOP a VLOSE odporúča nadviazať intenzívnu spoluprácu aj s príslušnými neštátnymi subjektmi, keďže tieto subjekty zohrávajú kľúčovú úlohu pri ochrane volebných procesov. Pred voľbami môžu poskytovatelia VLOP a VLOSE organizovať stretnutia, ako aj vytvoriť kanály pravidelnej komunikácie s neštátnymi subjektmi pôsobiacimi vo volebných procesoch, ako sú akademickí pracovníci, nezávislí experti, organizácie občianskej spoločnosti a zástupcovia rôznych spoločenstiev, a vyzvať ich, aby sa podelili o svoje nezávislé odborné znalosti, poznatky a postrehy, ktoré môžu pomôcť identifikovať riziká, ktoré si môžu vyžadovať zmierňujúce opatrenia, a prispieť k vypracovaniu takýchto zmierňujúcich opatrení.
48. Vytvorenie komunikačných kanálov počas volebnej kampane s neštátnymi subjektmi vrátane organizácií zapojených do kampane a volebných pozorovateľov pomôže poskytovateľom VLOP a VLOSE lepšie pochopiť kontext volieb, aby mohli pohotovo reagovať v mimoriadnych situáciách, navrhnúť a kalibrovať opatrenia na zmiernenie rizík a lepšie pochopiť, ako ich opatrenia na zmiernenie rizík fungujú v miestnych súvislostiach. Pracovná skupina pre voľby na základe kódexu postupov – a jej systém rýchlej reakcie – je dobrým príkladom takéhoto existujúceho a aktívneho fóra viacerých zainteresovaných strán, ktoré zahŕňa mimovládne organizácie a overovateľov faktov s dôležitými skúsenosťami v oblasti volieb. Pracovná skupina EDMO pre voľby – zložená z nezávislých overovateľov faktov, akademických pracovníkov a odborníkov na mediálnu gramotnosť –, ako aj centrá EDMO v celej EÚ môžu v tomto ohľade takisto poskytnúť dôležitý prínos.
49. Dostupnosť dôveryhodných informácií z pluralitných zdrojov je kľúčová v záujme dobre fungujúcich demokratických volebných procesov. Zaručuje nielen ochranu pred vonkajšími komerčnými a politickými zásahmi, ale aj pred možným nesprávnym uplatňovaním vnútorných procesov VLOP a VLOSE, ako sa uznáva v článku 17 navrhovaného Európskeho aktu o slobode médií⁽³⁴⁾. Novinári a poskytovatelia mediálnych služieb plnia dôležitú úlohu pri zhromažďovaní, spracúvaní a podávaní informácií verejnosti, pričom táto úloha je ešte dôležitejšia v čase volieb. Nezávislí poskytovatelia spravodajských mediálnych služieb a organizácie s dobre zavedenými internými redakčnými normami a postupmi sa všeobecne považujú za dôveryhodné zdroje informácií. Poskytovatelia VLOP a VLOSE by preto mali spolupracovať s nezávislými mediálnymi organizáciami, regulačnými orgánmi, občianskou spoločnosťou a organizáciami na miestnej úrovni, overovateľmi faktov, akademickou obcou a ďalšími relevantnými zainteresovanými stranami na iniciatívach zameraných na zlepšenie identifikácie dôveryhodných informácií a prístupnosti pluralitného spravodajského mediálneho obsahu súvisiaceho s voľbami z dôveryhodných zdrojov pre používateľov.
50. Vzhľadom na dôležitú úlohu, ktorú tieto organizácie zohrávajú pri posudzovaní pravdivosti informácií, Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE spolupracovali s nezávislými organizáciami na overovanie faktov, ktoré dodržiavajú vysoké normy týkajúce sa metodiky, etiky a transparentnosti, napríklad tým, že sú členmi Európskej siete štandardov kontroly faktov (EFCSN) a dodržiavajú jej kódex noriem⁽³⁵⁾. Komisia odporúča, aby takáto spolupráca bola transparentná. Niektorí signatári Kódexu postupov proti šíreniu dezinformácií napríklad uvádzajú zoznam organizácií na overovanie faktov, s ktorými majú uzavreté dohody.

3.5. Počas volebného obdobia

51. Počas volebného obdobia, v ktorom budú zavedené opatrenia a zdroje, ktoré sú špecifické pre zmiernenie rizík pre volebný proces, Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE venovali osobitnú pozornosť opatreniam na zmiernenie rizík, ktoré znižujú vplyv incidentov, ktoré môžu mať významný vplyv na výsledok volieb alebo volebnú účasť.
52. Patrí sem poskytovanie prístupu pre používateľov k spoľahlivým, včasným a zrozumiteľným informáciám z oficiálnych zdrojov o spôsobe hlasovania, ako aj o procese hlasovania alebo opatreniach, ako sú opatrenia uvedené v oddiele 3.3, na zníženie potenciálnej škody spôsobenej problémami s veľkým vplyvom, ako sú zmanipulované obrázky, hlasové záznamy alebo deepfakes, napríklad politických subjektov uchádzajúcich sa o hlasy vo voľbách. Poskytovatelia VLOP a VLOSE by mali takisto zabezpečiť schopnosť rýchlo reagovať na manipuláciu s ich službou zameranú na oslabenie volebného procesu a pokusy o využitie dezinformácií a manipuláciu s informáciami na potlačenie voličov.

⁽³⁴⁾ Prijaté texty – Európsky akt o slobode médií – streda, 13. marca 2024 (europa.eu).

⁽³⁵⁾ EFCSN | Projekt Európskej siete štandardov kontroly faktov – Projekt Európskej siete štandardov kontroly faktov.

53. Incidenty, ktoré sa vyskytnú na platforme alebo mimo nej počas volebného obdobia, môžu mať rýchle a závažné dôsledky pre integritu volieb alebo verejnú bezpečnosť. Komisia preto odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE zaviedli **vnútorný mechanizmus reakcie na incidenty**, ktorý by zahŕňal aj vyššie vedenie, ako aj zmapovanie zainteresovaných strán zapojených v rámci organizácie do reakcie na incident. Tento postup by sa mal vopred vytvoriť, odsúhlasiť a otestovať, a to aj prostredníctvom cvičení vytváraním červených tímov, aby sa mohol rýchlo uplatniť. Tento postup musí byť zároveň konzistentný, opakovateľný a kontrolovateľný a jeho výsledkom musia byť dobre zdokumentované rozhodnutia a výsledky, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE mohli po udalostiach s veľkým vplyvom preskúmať svoje reakcie.
54. Vzhľadom na potrebu rýchleho uplatnenia zmierňujúcich opatrení Komisia takisto odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE nadviazali spoluprácu a rýchlu a účinnú výmenu informácií medzi jednotlivými platformami a s príslušnými neštátnymi subjektmi, ktoré majú znalosti a odborné skúsenosti relevantné pre voľby; medzi tieto subjekty by mohli patriť zainteresované strany z organizácií občianskej spoločnosti, akademickej obce a výskumní pracovníci, nezávislé médiá a iné. Vzhľadom na medziplatformovú povahu nezákonného a/alebo škodlivého obsahu, ako aj dezinformácií a činnosti FIMI je na účinné zmiernenie týchto rizík kľúčová spolupráca medzi samotnými VLOP a VLOSE pri výmene relevantných informácií, ako aj ich spolupráca s menšími platformami a službami. Poskytovateľom VLOP a VLOSE to pomôže rýchlejšie reagovať na vznikajúce problémy a incidenty, lepšie pochopiť kontext, prispôbiť svoje opatrenia na zmiernenie rizík a pomôže im to posúdiť účinnosť prijatých opatrení. Účinnosť tejto spolupráce a tejto výmeny informácií je mimoriadne dôležitá vzhľadom na časovo citlivú povahu takýchto udalostí. Mala by preto zahŕňať reakcie poskytovateľov VLOP a VLOSE a zmysluplnú spätnú väzbu príslušným zainteresovaným neštátnym subjektom – v primeranom časovom rámci –, čo umožní posúdiť účinnosť a vplyv tejto spolupráce a výmeny.
55. Systém rýchlej reakcie, ktorý majú vytvoriť signatári Kódexu postupov proti šíreniu dezinformácií, je dobrým príkladom takéhoto fóra na spoluprácu počas volieb, ktoré je súčasťou mechanizmov reakcie na incidenty jednotlivých platforiem. Poskytovatelia VLOP a VLOSE by mali spolu s ostatnými signatármi stanoviť procedurálny rámec pre spoluprácu a koordináciu medzi nimi počas volieb vrátane mechanizmu rýchlej spätnej väzby s potrebou rýchlych, účinných a primeraných nadväzujúcich opatrení zo strany platforiem.
56. Ďalší príklad, ako organizovať prácu na reakciách na FIMI a dezinformácie, možno nájsť v druhej správe ESVČ o hrozbách FIMI ⁽³⁶⁾, v ktorej sa predkladá „rámec reakcie“, ktorý účinne spája analýzu s reakciami založenými na dôkazoch a zároveň zdôrazňuje význam spolupráce medzi rôznymi zainteresovanými stranami. Inšpiráciu možno čerpať aj z iniciatív, ako je Information Sharing and Analysis Center on Foreign Information Manipulation and Interference (Centrum pre výmenu informácií a analýzu zahraničnej manipulácie s informáciami a zahraničného zasahovania) (FIMI-ISAC) ⁽³⁷⁾. Cieľom takéhoto centra FIMI-ISAC je podporovať výmenu informácií medzi všetkými zainteresovanými stranami o základných príčinách, incidentoch a hrozbách, ako aj výmenu skúseností, vedomostí a analýz.
57. Včasná reakcia na incidenty je často kľúčová. Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE zvážili model „nasledovania slnka“, v ktorom by kancelárie po celom svete boli schopné pokryť všetky časové pásma.
58. V záujme včasnej reakcie by poskytovatelia VLOP a VLOSE mali do mechanizmov reakcie na incidenty začleniť svoju prípadnú spoluprácu s volebnými orgánmi a príslušnými neštátnymi subjektmi.

⁽³⁶⁾ ESVČ – Druhá správa o hrozbách FIMI – január 2024_0.pdf (europa.eu).

⁽³⁷⁾ <https://fimi-isac.org/>.

3.6. Po volebnom období

59. Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE po skončení volebného obdobia vykonali **povolebnú revíziu** vrátane posúdenia účinnosti opatrení na zmiernenie rizík použitých v tejto súvislosti, aby sa opatrenia v prípade potreby mohli upraviť. Táto interná správa by mala obsahovať posúdenie, či boli splnené interné ukazovatele výkonnosti a akékoľvek iné kritériá hodnotenia pred voľbami, počas nich a po nich, získané poznatky a oblasti, ktoré treba zlepšiť.
60. Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE zohľadnili konkrétne príspevky nezávislých výskumných pracovníkov, organizácií občianskej spoločnosti a nezávislých overovateľov faktov o vplyve zmiernujúcich opatrení VLOP a VLOSE v rámci preskúmania volieb. Okrem toho môžu poskytovatelia VLOP a VLOSE spolupracovať s etablovanými skupinami nezávislých volebných pozorovateľov, ktorí môžu poskytnúť informácie o využívaní a vplyve ich služieb v tejto súvislosti.
61. Správa po voľbách by mala obsahovať najmä informácie o priemere a rozložení času reakcie na porušenie obchodných podmienok, priemere a rozložení času reakcie na obsah nahlásený používateľmi a neštátnymi subjektmi, priemere a rozložení dosahu a záväzku obsahu, na ktorý sa reagovalo, počte porušení určitých politík týkajúcich sa volieb, prípadoch manipulácie s informáciami a dosahu určitých opatrení, ako sú iniciatívy v oblasti mediálnej gramotnosti a autoritatívne iniciatívy. Komisia si môže vyžiadať takéto správy v dôvernej forme ⁽³⁸⁾.
62. Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE zverejňovali verejnú verziu takýchto dokumentov obsahujúcich preskúmanie po skončení volieb. Tie by mali obsahovať informácie o opatreniach prijatých poskytovateľmi VLOP alebo VLOSE a o všetkých incidentoch, ktoré sa mohli vyskytnúť, ako aj informácie o spolupráci a výmene informácií, ktoré sa uskutočnili s príslušnými neštátnymi subjektmi počas obdobia volebnej kampane. To by malo zahŕňať podrobnosti o prijatých opatreniach, účinnosti a včasnosti takejto spolupráce. Cieľom je takisto získať spätnú väzbu verejnosti o tom, ako zlepšiť zavedené opatrenia na zmiernenie rizík alebo sa podeliť o úspešné opatrenia s inými poskytovateľmi. Ako ďalší príklad podávania správ týkajúcich sa volieb signatári Kódexu postupov proti šíreniu dezinformácií vypracovali šablónu na podávanie správ, prostredníctvom ktorej budú pred voľbami a po voľbách podávať správy o prijatých opatreniach a príslušných ukazovateľoch týkajúcich sa ich vplyvu.

3.7. Osobitné usmernenia pre voľby do Európskeho parlamentu

63. Ako sa uvádza v oznámení o balíku opatrení v oblasti obrany demokracie ⁽³⁹⁾, nadchádzajúce voľby do Európskeho parlamentu budú rozhodujúcou skúškou odolnosti našich demokratických procesov, a to aj vzhľadom na hybridné hrozby zahŕňajúce nielen dezinformácie a FIMI, ale aj kybernetické útoky. V tejto súvislosti a vzhľadom na ich jedinečnú cezhraničnú povahu sa poskytovateľom VLOP a VLOSE odporúča, aby zaviedli spoľahlivé opatrenia na zmiernenie rizík pre voľby do Európskeho parlamentu, ktoré sa budú konať od 6. do 9. júna 2024.
64. To znamená, že poskytovateľom VLOP a VLOSE sa odporúča, aby zabezpečili **dostatočné zdroje** a opatrenia na zmiernenie rizík a **rozdelili** ich spôsobom, ktorý je primeraný posudzovaniu rizík a zahŕňa prístup k príslušným vnútroštátnym odborným znalostiam v celej EÚ – na úrovni EÚ aj na úrovni členských štátov.
65. Pre voľby do Európskeho parlamentu neexistuje vopred stanovené obdobie kampane. To znamená, že v členských štátoch sa kampane pre tieto voľby môžu začať a skončiť v rôznych okamihoch. Poskytovatelia VLOP a VLOSE sa vyzývajú, aby túto skutočnosť zohľadnili pri plánovaní svojich opatrení na zmiernenie rizík v prípade volieb do Európskeho parlamentu a aby pri príprave takýchto volieb spolupracovali s členskými štátmi.

⁽³⁸⁾ Článok 84 aktu o digitálnych službách.

⁽³⁹⁾ COM(2023) 630 final. Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o obrane demokracie.

66. Poskytovatelia VLOP a VLOSE by mali pri pridelovaní primeraných zdrojov na zmiernenie rizík zohľadniť aj **jedinečný cezhraničný a európsky rozmer týchto volieb**. Kampaň nebude mať len vnútroštátnu povahu a diskusia bude prebiehať cezhranične. Okrem nadviazania kontaktu s príslušnými vnútroštátnymi orgánmi Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE pred voľbami nadviazali kontakt s orgánmi na úrovni EÚ. Európsky parlament zohráva kľúčovú úlohu v európskych voľbách a mal by byť kľúčovým partnerom pre VLOP a VLOSE pred týmito voľbami. Celoúijné siete národných expertov v oblasti dezinformácií a FIMI, volieb a kybernetickej bezpečnosti, ako je systém rýchleho varovania EÚ, Európska sieť pre spoluprácu v oblasti volieb a skupina pre spoluprácu v oblasti kybernetickej bezpečnosti vytvorená smernicou NIS, by mohli byť počas volebného obdobia relevantnými sieťami pre poskytovateľov VLOP a VLOSE v prípade cezhraničných incidentov vrátane incidentov hybridnej povahy, ktoré si vyžadujú rýchlu reakciu a nasadenie opatrení na zmiernenie rizík.
67. Pri zmierňovacích opatreniach, ktoré by mohli zohľadňovať súvisiace hrozby inej povahy zamerané na destabilizáciu alebo diskreditáciu demokratických procesov vrátane kybernetických útokov, by sa mala zabezpečiť primeraná spolupráca v týchto oblastiach. V prípade kyberneticky podporovanej dezinformačnej činnosti alebo činnosti FIMI sa poskytovatelia VLOP a VLOSE vyzývajú, aby nadviazali primerané kontakty s vnútroštátnymi orgánmi pre kybernetickú bezpečnosť; ak sa takáto činnosť týka EÚ ako celku alebo inštitúcií, orgánov a agentúr EÚ, mali by sa zviazať kontakty s Agentúrou EÚ pre kybernetickú bezpečnosť (ENISA) a tímom reakcie na núdzové počítačové situácie v európskych inštitúciách, orgánoch a agentúrach (CERT-EU) ⁽⁴⁰⁾. Okrem toho a v súlade s tým, čo bolo navrhnuté pre vnútroštátne voľby, Komisia odporúča nadviazať pred voľbami do Európskeho parlamentu kontakt a prístup ku komunikácii s administratívou Európskeho parlamentu a európskymi politickými stranami za rovnakých podmienok.
68. Poskytovatelia VLOP a VLOSE, ktorí sú signatármi Kódexu postupov proti šíreniu dezinformácií, by sa mali plne zapojiť do práce súvisiacej s voľbami do Európskeho parlamentu, a to aj prostredníctvom účinnej účasti na systéme rýchlej reakcie a mechanizme spätnej väzby s primeranými a včasnými nadväzujúcimi opatreniami. Pred voľbami a po voľbách by mali takisto predložiť ciele správy o opatreniach zavedených na zníženie šírenia dezinformácií, manipulácie s informáciami a FIMI v súvislosti s voľbami do Európskeho parlamentu vrátane príslušných ukazovateľov ich vplyvu (na základe záväzkov 37.2 a 42). Po voľbách by mali na základe podkladov od overovateľov faktov a signatárov z občianskej spoločnosti zhodnotiť získané poznatky, pričom by mali posúdiť aj účinnosť a včasnosť spolupráce – s cieľom zlepšiť účinnosť systému pre budúce voľby.
69. Oddiel 3.6 o povolebnom preskúmaní sa vzťahuje aj na voľby do Európskeho parlamentu a mal by zohľadňovať osobitnú povahu týchto volieb.
70. S cieľom prispôsobiť svoje opatrenia na zmiernenie rizík pre voľby do Európskeho parlamentu Komisia odporúča, aby poskytovatelia VLOP a VLOSE nadviazali kontakt a spolupracovali najmä s pracovnou skupinou EDMO pre voľby do Európskeho parlamentu. Pre voľby do Európskeho parlamentu v roku 2024 bude táto pracovná skupina vypracúvať správy a pravidelné aktualizácie o hlavných dezinformačných trendoch, výzvach a javoch. To by malo poskytnúť informácie poskytovateľom VLOP a VLOSE a slúžiť ako podklad pre zmierňujúce opatrenia.

4. ĎALŠIA ETAPA A ZÁVER

71. Komisia je odhodlaná dôrazne presadzovať nariadenie (EÚ) 2022/2065, a to aj v oblasti volieb. Tieto usmernenia pomáhajú poskytovateľom VLOP a VLOSE pri uplatňovaní článku 35 uvedeného nariadenia, najmä pokiaľ ide o spôsob posudzovania a zmiernovania systémových rizík pre volebné procesy, ktoré vyplývajú z ich služieb alebo ich využívania. Vzhľadom na početné nadchádzajúce voľby, a v neposlednom rade aj voľby do Európskeho parlamentu, Komisia dôrazne vyzýva poskytovateľov VLOP a VLOSE, aby tieto usmernenia rýchlo a komplexne vykonávali, a víta posúdenia výskumných pracovníkov a organizácií občianskej spoločnosti o účinnosti opatrení na zmiernenie rizík, ktoré prijali poskytovatelia týchto VLOP a VLOSE v EÚ.

⁽⁴⁰⁾ <https://cert.europa.eu/>.

72. Komisia je zároveň, najmä vzhľadom na počiatočné štádium vykonávania nariadenia (EÚ) 2022/2065 a osobitnú povahu systémových rizík pre volebné procesy, pripravená spolupracovať s poskytovateľmi VLOP a VLOSE, pokiaľ ide o koncepciu a fungovanie ich služieb a súvisiacich systémov, aby sa zabezpečilo, že sa predídze poškodeniu volebných procesov v EÚ.
73. V tejto súvislosti je Komisia k dispozícii na uľahčenie pravidelného preskúmania opatrení na zmiernenie rizík prijatých poskytovateľmi VLOP a VLOSE na dobrovoľnom základe. Mohlo by to mať formu **ex ante a ex post preskúmania** po konkrétnych voľbách. Spätná väzba, ktorú Komisia v tejto súvislosti poskytne, bude vychádzať z informácií poskytnutých poskytovateľmi VLOP a VLOSE a nebude predstavovať plnohodnotné posúdenie opatrení na zabezpečenie súladu, ktoré prijali. Ako taká nemá vplyv na vyšetrovacie a vynucovacie právomoci Komisie podľa nariadenia (EÚ) 2022/2065.
74. Podľa článku 64 nariadenia (EÚ) 2022/2065 bude Komisia naďalej rozvíjať odborné znalosti a kapacity v oblasti systémových a vznikajúcich problémov v celej EÚ. Informácie od VLOP a VLOSE sú v tomto ohľade kľúčové. Komisia očakáva, že poskytovatelia takýchto služieb sa v rámci presadzovania nariadenia (EÚ) 2022/2065 zapoja do dialógov s Komisiou o pripravenosti v oblasti integrity volieb a iných štruktúr spolupráce, ktoré na tieto účely zriadili útvary Komisie zodpovedné za presadzovanie nariadenia (EÚ) 2022/2065, aby dokázali rýchlo reagovať na naliehavé žiadosti o informácie, najmä o vznikajúcich problémoch a incidentoch, ktoré môžu mať významný vplyv na výsledok volieb alebo volebnú účasť. To nevyklučuje zapojenie do akýchkoľvek iných zavedených mechanizmov spolupráce alebo protokolov, ktoré môžu existovať.
75. Ako sa podrobnejšie uvádza v oddiele 1.1, opatrenia na zmiernenie rizík uvedené v týchto usmerneniach vychádzajú z predchádzajúcich dialógov o pripravenosti týkajúcich sa integrity volieb s poskytovateľmi VLOP a VLOSE, zo skúseností získaných v súvislosti s Kódexom postupov proti šíreniu dezinformácií a so súborom nástrojov EÚ pre oblasť FIMI, z prieskumných konzultácií, rôznych okrúhlych stolov a príspevkov koordinátorov digitálnych služieb. Opatrenia uvedené v týchto usmerneniach možno preto v súčasnosti považovať za najlepšie postupy.
76. Hoci cieľom týchto usmernení je podporiť poskytovateľov VLOP a VLOSE pri zabezpečovaní súladu s ich povinnosťami podľa článku 35 nariadenia (EÚ) 2022/2065, chápanie Komisie v otázkach výkladu a vykonávania článku 35 uvedeného nariadenia sa môže vyvíjať s ďalšími skúsenosťami.
77. Rýchlo sa vyvíjajúce prostredie, v ktorom poskytovatelia VLOP a VLOSE pôsobia, a taktiky škodlivých subjektov sa navyše neprestajne menia, a preto si vyžadujú neustále aktualizácie a úpravy, aby bolo možné reagovať na nepretržite sa meniace a novovznikajúce výzvy. Okrem toho sa očakáva, že po posúdení Komisiou a Európskym výborom pre digitálne služby sa Kódex postupov proti šíreniu dezinformácií zmení na kódex správania, ktorý sa viaže na právny rámec nariadenia (EÚ) 2022/2065. V tejto súvislosti Komisia očakáva, že signatári budú naďalej plniť svoje záväzky týkajúce sa boja proti dezinformáciám podľa Kódexu postupov proti šíreniu dezinformácií. Zároveň majú v nasledujúcich mesiacoch nadobudnúť účinnosť ďalšie právne predpisy EÚ, ktoré doplnia toto nariadenie o osobitné pravidlá týkajúce sa predmetu týchto usmernení, konkrétne nariadenie o politickej reklame a akt o umelej inteligencii (ktorých príslušný obsah bol zohľadnený v týchto usmerneniach, najmä ak už teraz predstavujú najlepšie postupy v konkrétnej oblasti).
78. Komisia môže tieto usmernenia **preskúmať** vzhľadom na získané praktické skúsenosti a tempo technologického, spoločenského a regulačného vývoja v tejto oblasti. Počas takéhoto preskúmania môže Komisia rozhodnúť, že stiahne alebo zmení toto oznámenie. Komisia vyzýva poskytovateľov VLOP a VLOSE, koordinátorov digitálnych služieb, výskumnú obec a organizácie občianskej spoločnosti, aby prispeli k tomuto procesu.